Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze

https://valodaskonsultacijas.lv/lv/questions/725

Jautājums

Kā pareizi rakstāms grāmatas un filmas nosaukums: ***Homo Novus*** vai ***Homo novus***?

Atbilde

Pareizi ir ***Homo novus***.

Latviešu valodā filmas vai grāmatas nosaukumā ar lielo sākumburtu rakstāms nosaukuma pirmais vārds, kā arī īpašvārdi. Pārējie vārdi rakstāmi ar mazo sākumburtu. Lai gan rakstīts latīņu valodā, *novus* nedz grāmatas, nedz filmas, nedz teātra festivāla nosaukumā nav rakstāms ar lielo sākumburtu.

Vārdi *homo novus* latīņu valodā nozīmē 'jauns cilvēks' (vai 'jaunais cilvēks'). Šādi Senajā Romā tika dēvēts politiķis ārpus senatoru elites, kurš bija ievēlēts maģistrātā, sevišķi par augstāko ordināro (vēlēto) maģistrātu. Latviešu valodā *homo novus* skaidrots kā iznirelis – 'cilvēks, kas nepelnīti, ar negodīgiem līdzekļiem izvirzījies atbildīgā amatā, ieguvis ievērojamu sabiedrisko stāvokli u.tml.'. Tiesa, apzīmējumu *homo novus* arī Romas politiskā elite lietoja pejoratīvā (nievājošā) nozīmē, taču tam atrodams arī neitrāls skaidrojums – 'cilvēks, kas patstāvīgi sasniedzis augstu stāvokli' (*Svešvalodu izteicienu vārdnīcā*) vai 'nearistokrātiskas izcelsmes cilvēks, kas ticis senātā' (*Latiņu–latviešu vārdnīcā*).

Avoti

Aldersons, J., Aldersone, I. *Svešvalodu izteicienu vārdnīca*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2006, 41. lpp.

Ilustrētā svešvārdu vārdnīca. Sast. I. Andersone u. c. Rīga : Avots, 2005,875. lpp.

Latiņu–latviešu vārdnīca. K. Veitmane, L. Čerfase, H. Novackis, A. Apīnis. Rīga : Latvijas Valsts izdevniecība, 1955, 601. lpp.

Homo novus/New man

Mūsdienu latviešu valodas vārdnīca: iznirelis

Preses lasītāja svešvārdu vārdnīca. Sast. I. Rozenvalde. Rīga : Nordik, 2004,203. lpp.

Zilgalve, E. Valodas konsultācijas. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi* Populārzinātnisku rakstu krājums. Nr. 15. Atb. red. I. Lokmane. Rīga : Latviešu valodas aģentūra, 2020, 176.–177. lpp.

© Latviešu valodas aģentūra, 2017